

...ο πολίτης ζητητέος

Σενάριο διδασκαλίας, Αριστοτέλης Πολιτικά, 1274b32 – 1275a5, 15η ενότητα
(βασισμένο σε ιδέα/ πρόταση σεναρίου του Σωτήρη Γκαρμπούνη)

Βασίλης Συμεωνίδης

Θα βρείτε το σενάριο εδώ: Πρωτέας: εκπαιδευτικά σενάρια για τα γλωσσικά μαθήματα
Και το ψηφιακό περιβάλλον της εφαρμογής του εδώ: <http://aristotelis7.webnode.gr/>

Περίληψη

Το σενάριο βασίζεται στους άξονες εξέτασης και αξιολόγησης του μαθήματος στον πανελλήνιο διαγωνισμό. Κινείται, δηλαδή, στα πεδία της μετάφρασης, του λεξιλογίου και των ερμηνευτικών σχολίων. Όσον αφορά τη μετάφραση, το βάρος πέφτει τόσο στη σύγκριση μεταφράσεων, ώστε να αμφισβητηθεί η σημασία της μίας «σωστής» μετάφρασης, αλλά και στη δυσκολία «πιστής» απόδοσης του κειμένου στα φιλοσοφικά κείμενα. Για το λεξιλόγιο οι μαθητές καλούνται να διερευνήσουν λέξεις που ταυτίζονται μορφολογικά, αλλά διαφέρει η σημασία τους σε σχέση με τον νεοελληνικό λόγο. Τέλος, μέσω της συγκριτικής μελέτης του αριστοτελικού κειμένου προσεγγίζονται βασικές έννοιες της πολιτικής φιλοσοφίας του, αλλά και ο τρόπος γραφής και η μέθοδος συλλογισμού που χρησιμοποιεί στο σχετικό χωρίο.

Φύλλα εργασίας από το σενάριο ...ο πολίτης ζητητέος στα πλαίσια της Πράξης: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους. ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

1^ο Φύλλο Εργασίας, 1^η ομάδα

Ακολουθεί δίπτυχο με το πρωτότυπο κείμενο και τη μετάφραση του. Απαντήστε στις ερωτήσεις:

1. Συγκρίνετε τα δύο κείμενα και εξηγήστε τη διαφορά στην έκτασή τους.
2. Εντοπίστε τα σημεία στα οποία ο νεοελληνικός λόγος εκτείνεται περισσότερο σε σχέση με το πρωτότυπο και καταγράψτε τα.
3. Στη συνέχεια, δοκιμάστε να αποδώσετε τα σημεία αυτά με μια μετάφραση πιο κοντά στο κείμενο («πιστή», σύμφωνα με την σχολική μεταφραστική πρακτική). Ποια θεωρείτε καταλληλότερη για τις πανελλήνιες και γιατί;
4. Τι προβλήματα προκύπτουν όταν προσπαθείτε την «πιστή» μετάφραση στο συγκεκριμένο απόσπασμα; Πού τα αποδίδετε; Θα δοκιμάζατε μια πιο ελεύθερη/ απομακρυσμένη από το πρωτότυπο μετάφραση στο αδιάκτο κείμενο; Εξηγήστε γιατί ναι ή γιατί όχι.

κείμενο	μετάφραση
<p>Τῷ περὶ πολιτείας ἐπισκοποῦντι, καὶ τίς ἐκάστη καὶ ποία τις, σχεδὸν πρώτη σκέψις περὶ πόλεως ἰδεῖν, τί ποτέ ἐστιν ἡ πόλις. Νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν, οἱ μὲν φάσκοντες τὴν πόλιν πεπραχέναι τὴν πρᾶξιν, οἱ δ' οὐ τὴν πόλιν ἀλλὰ τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὸν τύραννον· τοῦ δὲ πολιτικοῦ καὶ τοῦ νομοθέτου πᾶσαν ὀρῶμεν τὴν πραγματείαν οὔσαν περὶ πόλιν, ἢ δὲ πολιτεία τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τις. Ἐπεὶ δ' ἡ πόλις τῶν συγκειμένων, καθάπερ ἄλλο τι τῶν ὄλων μὲν συνεστώτων δ' ἐκ πολλῶν μορίων, δῆλον ὅτι πρότερον ὁ πολίτης ζητητέος· ἢ γὰρ πόλις πολιτῶν τι πλῆθος ἐστίν. Ὡστε τίνα χρὴ καλεῖν πολίτην καὶ τίς ὁ πολίτης ἐστὶ σκεπτέον. Καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην· ἐστὶ γὰρ τις ὃς ἐν δημοκρατία πολίτης ὢν ἐν ὀλιγαρχίᾳ πολλάκις οὐκ ἐστὶ πολίτης.</p>	<p>Για ὅποιον εξετάζει τον τρόπο διακυβέρνησης (μιας πόλης) και ποια είναι η φύση και ποια τα χαρακτηριστικά της κάθε επιμέρους πολιτείας (ή: του κάθε τρόπου διακυβέρνησης), το πρώτο σχεδόν θέμα για διερεύνηση είναι να δει τι είναι άραγε η πόλη. Γιατί σήμερα υπάρχουν διαφορετικές γνώμες γι' αυτό το θέμα, άλλοι δηλαδή λένε πως την τάδε συγκεκριμένη πράξη την έχει κάνει η πόλη, ενώ άλλοι ότι δεν την έχει κάνει η πόλη, αλλά μια συγκεκριμένη ολιγαρχική κυβέρνηση ή ένας συγκεκριμένος τύραννος· εξάλλου, βλέπουμε ότι ὅλη η δραστηριότητα του πολιτικού και του νομοθέτη έχει να κάνει (ή: σχετίζεται) με την πόλη, ενώ το πολίτευμα είναι ένας τρόπος οργάνωσης αυτών που κατοικούν στη συγκεκριμένη πόλη. Επειδή ὁμως η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, ὅπως ὅλα εκείνα τα πράγματα που το καθένα τους είναι ἕνα ὅλον, αποτελούμενο ὁμως ἀπὸ πολλά μέρη, είναι φανερό ὅτι πρώτα πρέπει να ψάξουμε να βρούμε τι είναι ὁ πολίτης· γιατί η πόλη είναι ἕνα σύνολο ἀπὸ πολίτες. Επομένως, πρέπει να εξετάσουμε ποιον πρέπει να ονομάζουμε πολίτη και ποιος είναι ὁ πολίτης. Γιατί για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες· δεν υπάρχει δηλαδή μια γενική συμφωνία για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης· με ἄλλα λόγια κάποιος, ἐνῶ είναι πολίτης σε ἕνα δημοκρατικό πολίτευμα, συχνά δεν είναι πολίτης σε ἕνα ολιγαρχικό πολίτευμα.</p>

Η μετάφραση είναι ἀπὸ τα [Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα](#).

1^ο Φύλλο Εργασίας, 2^η ομάδα

Θα συγκρίνετε τέσσερις μεταφράσεις και θα απαντήσετε στις ερωτήσεις:

1. Ποια μετάφραση θεωρείτε ότι βρίσκεται πιο κοντά στο πρωτότυπο και γιατί;
2. Εντοπίστε ένα ή δύο σημεία που θεωρείτε ότι μάλλον ερμηνεύουν παρά μεταφράζουν το κείμενο. Πού αποδίδετε αυτή την επιλογή;
3. Ποια μετάφραση πιστεύετε ότι στέκεται καλύτερα σαν αυτόνομο νεοελληνικό κείμενο και γιατί;
4. Ποια μετάφραση αποτυπώνει με πιο κατανοητό για σας τρόπο το περιεχόμενο του κειμένου;
5. Ποια μετάφραση θα επιλέγατε για τις εξετάσεις σας και γιατί;
Μεταφράσεις
α) Από τον [Π. Λεκατσά](#) (1939). Θα την βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.
β) Από τον [B. Μοσκόβη](#) (1989). Θα την βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. <http://www.greek->
γ) Από τα [Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα](#) (χωρίς υπογραφή μεταφραστή
γ) Μετάφραση του Δ. Λυπουρλή που ακολουθεί.

«Πολιτικά» Γ 1. 1274 b 32 – 1275 a 5

Όποιος ασχολείται με το θέμα του τρόπου διακυβέρνησης μιας πόλης και ψάχνει να βρει ποια είναι η ουσία και ποια τα χαρακτηριστικά του κάθε επιμέρους τρόπου διακυβέρνησης, το πρώτο σχεδόν που πρέπει να εξετάσει είναι να δει τι είναι άραγε μια πόλη. Γιατί σήμερα υπάρχουν διαφορετικές γνώμες πάνω σ' αυτό το θέμα. Άλλοι λένε πως την τάδε συγκεκριμένη πράξη την έκανε η πόλη, άλλοι όμως λένε ότι, όχι, δεν την έκανε η πόλη, αλλά η τάδε συγκεκριμένη ολιγαρχική «κυβέρνηση» ή ο τάδε συγκεκριμένος τύραννος. Έπειτα βλέπουμε ότι όλη η δραστηριότητα του πολιτικού και του νομοθέτη έχει να κάνει με την πόλη. Τέλος, το πολίτευμα είναι ένας τρόπος οργάνωσης αυτών που ζουν στη συγκεκριμένη πόλη. Επειδή όμως η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων (μοιάζει δηλαδή με όλα εκείνα τα πράγματα που το καθένα τους είναι ένα όλον, αποτελούμενο από πολλά μέρη), είναι φανερό ότι πριν από οτιδήποτε άλλο πρέπει να ψάξουμε να βρούμε τι είναι ο πολίτης, αφού η πόλη δεν είναι παρά ένα πλήθος πολιτών. Για το περιεχόμενο, πράγματι, της λέξης πολίτης διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες· δεν υπάρχει δηλαδή ομοφωνία για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης: αυτός που είναι πολίτης σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, συχνά δεν είναι πολίτης σε ένα ολιγαρχικό πολίτευμα.

Λυπουρλής, Δ. 2000 «Ανθολόγιο Αριστοτελικών κειμένων σε μετάφραση», περ. *Φιλολογος* τ. 100, σελ. 208-209

1^ο Φύλλο Εργασίας, 3^η ομάδα

Δραστηριότητα 1^η

Αν και ο Αριστοτέλης υπήρξε μαθητής του Πλάτωνα, διακρίνεται από τον δάσκαλό του όχι μόνο σε σχέση με το περιεχόμενο της σκέψης του αλλά και όσον αφορά τον τρόπο/φόρμα γραφής των έργων που μας σώθηκαν.

Με βάση την παραπάνω αφετηρία, θα συγκρίνετε α) το κείμενο του Αριστοτέλη με β) κείμενο του Πλάτωνα και θα απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1.1. Σε ποιο είδος λόγου (ρητορικός, φιλοσοφικός, ποιητικός, ιστοριογραφικός) ανήκουν και τα δύο αποσπάσματα; Με ποιο σκεπτικό;

1.2. Ποια διαφορά παρατηρείτε στη φόρμα/τρόπο γραφής των δύο φιλοσόφων; Πώς εξηγείτε τη διαφορά;

1.3. Ποιο ύφος θεωρείτε ότι είναι πιο ελκυστικό για έναν αναγνώστη και γιατί;

1.4. Ποιος από τους δύο τρόπους γραφής κατά τη γνώμη σας βρίσκεται πιο κοντά στα σύγχρονα φιλοσοφικά κείμενα;

Σημαντικές διευκρινίσεις θα σας δώσει η έρευνά σας στην [Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία](#) του Φ. Ι. Κακριδή στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.

α) το κείμενο του Αριστοτέλη που βρίσκεται στο σχολικό βιβλίο (θα βρείτε μία [μετάφραση](#) του σχολικού αποσπάσματος στα Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα.

β) διαλέξτε ένα οποιοδήποτε απόσπασμα από τον «Πολιτικό» του Πλάτωνα. Το [κείμενο](#) και τη [μετάφραση](#) του Πλάτωνα θα το βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.

Δραστηριότητα 2^η

2.1. Να διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί και να εξηγήσετε τους λόγους που ο συγγραφέας επέλεξε τη διαλογική μορφή για να εκθέσει τις απόψεις του.

«- Πολίτη με ανεβάζουν, πολίτη με κατεβάζουν... καταντά κουραστικό... και ποιος δεν είναι πολίτης στις μέρες μας;

- Δίκιο έχεις, έχουμε καταντήσει το «πολιτικός» ένα επίθετο για όλες τις περιπτώσεις, με αποτέλεσμα το ουσιαστικό «πολίτης» να χάνει την ουσία του.

- Ο πολίτης δεν είναι ο κάτοικος της πόλης;

- Είναι πολύ περισσότερο αυτός που συμμετέχει με τη θέλησή του στη ζωή της πόλης.

- Ναι ξέρω, ξέρω, πρέπει να μιλάς ευγενικά στους γείτονές σου, να μη λερώνεις το περιβάλλον, να ασχολείσαι με τους γέροντες της γειτονιάς σου...

- Αναφέρεσαι στη συμπεριφορά του ευσυνειδήτου πολίτη, όχι όμως στην πολιτική συνείδηση. [...] η πολιτική ταυτότητα είναι κάτι παραπάνω από τους κανόνες καλής συμπεριφοράς: είναι μια κατάκτηση. Πολίτης είναι αυτός που κέρδισε για τον εαυτό του το δικαίωμα να είναι μέρος του κυρίαρχου λαού. Η πολίτης, για να το πω έτσι μια και είσαι γυναίκα, είναι μια πριγκίπισσα που δέχεται να μοιραστεί με εκατομμύρια άλλους πριγκίπιες και πριγκίπισσες, τους συμπολίτες της, την εξουσία.»

Ντεμπρέ, Ρ. 1999. *Εξηγώντας τη Δημοκρατία στην κόρη μου*. Καστανιώτης σελ. 34-35

1^ο Φύλλο Εργασίας/4^η ομάδα

Δραστηριότητα 1^η

1.1. Διαβάστε το κείμενο της ενότητας 15 είτε απευθείας από το σχολικό σας βιβλίο που μπορείτε να βρείτε στο [Ψηφιακό Σχολείο](#) είτε από την ψηφιακή βιβλιοθήκη [Perseus](#).

1.2. Κατόπιν καταμετρήστε ως μέρη του λόγου (και όχι ως ξεχωριστές λέξεις) τα ουσιαστικά, τα επίθετα, τις αντωνυμίες, τα απαρέμφατα, τις μετοχές και τα ρήματα περιλαμβάνοντας στην καταμέτρηση και τις επαναλήψεις τους. (Με άλλα λόγια γράφω: ουσιαστικό, ουσιαστικό, κ.ο.κ. για κάθε λέξη-ουσιαστικό που αναγνωρίζω όσες φορές εμφανίζονται στο κείμενο. Το ίδιο και για τα άλλα μέρη του λόγου).

1.3. Στη συνέχεια, επικολλήστε τα αποτελέσματα της καταμέτρησης στο πλαίσιο που θα βρείτε στο περιβάλλον του [Wordle](#) κατά το πρότυπο που δίνει η σελίδα και δημιουργήστε ένα συννεφόλεξο.

1.4. Ποιο μέρος του λόγου κυριαρχεί; Πού οφείλεται κατά τη γνώμη σας η επιλογή αυτή; Σκεφτείτε τον στόχο και το είδος του κειμένου. Πιστεύετε ότι θα μπορούσε να δοθεί ένα τέτοιο κείμενο ως αδιάκτο στις Πανελλήνιες Εξετάσεις; Εξηγήστε γιατί ναι ή γιατί όχι;

Δραστηριότητα 2^η

Δείτε το [λεξιλόγιο](#) της ενότητας και συγκρίνετε τις λέξεις που δίνει με την ερμηνεία τους.

2.1. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, οι συγγραφείς του βιβλίου δίνουν μια αναλυτική ερμηνεία και μετάφραση αυτών των λέξεων και φράσεων;

2.2. Ποιες δυσκολίες προσπαθούν έτσι να ξεπεράσουν;

2^ο Φύλλο Εργασίας (κοινό)

1^η δραστηριότητα

τάξις, πόλις, πολίτης, πολιτεία: ερευνήστε τη σημασία και την ετυμολογία των λέξεων πρώτα στα αρχαία ελληνικά ερευνώντας στο λεξικό της αρχαίας ελληνικής [εδώ](#) ή [εδώ](#) και στη συνέχεια στα νέα ελληνικά στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#)

1.1. Καταγράψτε τα συμπεράσματά σας. Κυρίως εστιάστε στις διαφορές που εντοπίζετε.

1.2. Ποιες σημασίες δεν υπάρχουν στην αρχαία ελληνική γλώσσα; Πώς εξηγείται αυτό;

1.3. Δημιουργήστε δικές σας προτάσεις στις οποίες θα χρησιμοποιήσετε τις παραπάνω λέξεις με σημασία διαφορετική από αυτή που εμφανίζεται στην αρχαία ελληνική.

1.4. Προσέξτε τον όρο σημασιολογικό δάνειο. Διευκρινίσεις για τη σημασία του μπορείτε να βρείτε στην ερμηνεία που δίνει ο καθηγητής γλωσσολογίας στο Α.Π.Θ. Γ. Παπαναστασίου σε σχετική συζήτηση που φιλοξενείται στην [ιστοσελίδα του Συνδέσμου Φιλολόγων ν. Δράμας](#).

2^η δραστηριότητα

2.1. Στο [Λεξιλόγιο](#) της ενότητας του σχολικού βιβλίου δίνονται διευκρινίσεις για διάφορες λέξεις και φράσεις του κειμένου. Ποιες θεωρείτε ότι είναι περιττές ή ποιες άλλες θα θέλατε να διευκρινίζονται; Εξηγήστε τα κριτήριά σας.

3^η δραστηριότητα

πραγματεία: εντοπίστε τη σημασία της λέξης σήμερα στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#)

και εξηγήστε:

3.1. Γιατί δεν μένει αμετάφραστη στο κείμενο;

3.2. Τι σχέση έχει η σύγχρονη σημασία με το κειμενικό είδος που γράφει ο Αριστοτέλης;

3.3. Ποια συνώνυμη λέξη γνωρίζετε; Μπορείτε να βοηθηθείτε από το εννοιόλεξο της σελίδας [Lexigram](#) ή από την ιστοσελίδα [αυτή](#).

4^η δραστηριότητα

πολίτης – υπήκοος: συγκρίνετε τις δύο λέξεις όπως χρησιμοποιούνται σήμερα. Στη συνέχεια, συγκρίνετε τις σημασίες τους όπως εμφανίζονταν στην αρχαία ελληνική γλώσσα. Ποιες είναι οι διαπιστώσεις σας; Ανατρέξτε στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) και στο λεξικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας [εδώ](#) ή [εδώ](#).

3^ο Φύλλο Εργασίας/ 1η ομάδα

Δραστηριότητα 1^η

Στο [απόσπασμα](#) της ενότητας 15 του σχολικού βιβλίου ο Αριστοτέλης θέτει ερωτήματα γύρω από την έννοια της «πολιτείας», της «πόλης» και του «πολίτη».

1.1. Ποιο από αυτά είναι το θεμελιακό ερώτημα μέσα από το οποίο θα οδηγηθούμε στην απάντηση και των επόμενων;

1.2. Βάλτε σε σειρά τους ορισμούς που αναζητά ο Αριστοτέλης και δημιουργήστε στο [bubbl.us/](#) ένα σχήμα που να αποδίδει την αφετηρία και την κατάληξη του συλλογισμού. Αποθηκεύστε το σχήμα σε αρχείο εικόνας.

1.3. Ανταλλάξτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή Facebook το αρχείο εικόνας με το αποτέλεσμα και συγκρίνετέ το με το αντίστοιχο της 4^{ης} ομάδας.

1.4. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις και τις διορθώσεις που τυχόν έχετε να κάνετε στη δουλειά της 4^η ομάδας και ενημερώστε την με ένα μήνυμα.

Δραστηριότητα 2^η

Ο Αριστοτέλης επιδιώκει να ορίσει την έννοια του πολίτη, επειδή σε [απόσπασμα](#) προηγούμενης ενότητας (12) του σχολικού βιβλίου προσδιορίζει την ιδιότητα του πολίτη ως φυσική.

2.1. Προσπαθήστε, λοιπόν, να συγκρίνετε τη θέση του γύρω από την πολιτική φύση του ανθρώπου με την αντίστοιχη άποψη των κυνικών φιλοσόφων όπως περιγράφεται στη [Βικιπαίδεια](#) (θέση 7).

2.2. Πρόκειται για απόψεις που μοιάζουν ή διαφέρουν;

2.3. Καταγράψτε τα συμπεράσματά σας, επικαλούμενοι συγκεκριμένα στοιχεία των θέσεων τόσο του Αριστοτέλη όσο και των κυνικών, σε ένα κείμενο 100 λέξεων περίπου.

3^ο Φύλλο Εργασίας/ 2η ομάδα

1^η δραστηριότητα

Στο [απόσπασμα](#) της ενότητας 15 ο Αριστοτέλης θέτει ερωτήματα γύρω από την έννοια της πόλης και του πολίτη.

1.1. Ποιο από αυτά είναι το θεμελιακό ερώτημα μέσα από το οποίο θα οδηγηθούμε στην απάντηση και των επόμενων;

1.2. Βάλτε σε σειρά τους ορισμούς που αναζητά ο Αριστοτέλης και δημιουργήστε στο [bubbl.us/](#) ένα σχήμα που να αποδίδει την αφετηρία και την κατάληξη του συλλογισμού.

1.3. Ανταλλάξτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή Facebook το αρχείο εικόνας με το αποτέλεσμα και συγκρίνετέ το με το αντίστοιχο της 1^{ης} ομάδας.

1.4. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις και τις διορθώσεις που τυχόν έχετε να κάνετε στη δουλειά της 1^{ης} ομάδας και ενημερώστε την με ένα μήνυμα.

2^η δραστηριότητα

Εντοπίστε στο [κείμενο](#) της ενότητας 15 τον ορισμό που δίνει ο Αριστοτέλης για την πόλη.

2.1. Συνδυάστε τον με όσα υποστήριξε σε προηγούμενη ενότητα ([12](#)) σχετικά με τη φύση της πόλης.

2.2. Συγκρίνετε τη θέση του με αυτήν του σοφιστή Λυκόφρονα όπως ο ίδιος ο Αριστοτέλης την παρουσιάζει στο κείμενο που μπορείτε να βρείτε στο [Γ' 1280b](#). Για τη συγκεκριμένη θέση των σοφιστών ανατρέξτε και στις Ψηφίδες για την ελληνική Γλώσσα στην ενότητα «Αρχαίοι Έλληνες Φιλόσοφοι» στο κεφάλαιο «Οι Σοφιστές και ο Σωκράτης» στην υποενότητα [«Η φύση των Θεσμών»](#):

2.3. Ποιος είναι ο συνεκτικός δεσμός μεταξύ των πολιτών που συνιστούν την πόλη σύμφωνα με τον Αριστοτέλη και ποιος σύμφωνα με τον Λυκόφρονα και τους σοφιστές;

2.4. Ποιος κατά τη γνώμη σας βρίσκεται πιο κοντά στη σύγχρονη αντίληψη για το κράτος και τον πολίτη;

2.5. Εσείς με ποιον από τους δύο θα συμφωνούσατε και γιατί;

3^ο Φύλλο Εργασίας/ 3η ομάδα

1^η δραστηριότητα

Διαβάστε την [ενότητα 15](#) του σχολικού βιβλίου.

1.1. Προσπαθήστε να παρουσιάσετε το συλλογισμό του Αριστοτέλη σε μορφή διαλογική. Σκοπός σας να δημιουργήσετε ένα κείμενο που θα εκθέτει τη σκέψη του Αριστοτέλη στο συγγραφικό μοτίβο του Πλάτωνα.

Για να διευκολυνθείτε στην κατανόηση του κειμένου μπορείτε να συμβουλευτείτε τη [μετάφραση](#) του κειμένου στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και τα σχόλια στο [Ψηφιακό Βοήθημα](#) του Υπουργείου Παιδείας .

2^η δραστηριότητα

2.1. Καταγράψτε τον διάλογο που φτιάξατε και κατόπιν ηχογραφήστε τον αναλαμβάνοντας ο καθένας έναν ρόλο. Για την ηχογράφηση μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και να κατεβάσετε οποιοδήποτε ελεύθερο πρόγραμμα, π.χ [Audacity](#) ή [Free aydio recorder](#). Στόχος σας είναι να παρουσιάσετε το αποτέλεσμα στην τάξη, ώστε μέσα από τον διάλογο να γίνει αντιληπτή η προσέγγιση του Αριστοτέλη στο συγκεκριμένο απόσπασμα. Φυσικά υπάρχει πάντοτε η δυνατότητα να παρουσιάσετε και ζωντανά το διάλογο χωρίς ηχογράφηση

3^ο Φύλλο Εργασίας/ 4η ομάδα

Δραστηριότητα 1^η

Στην [ενότητα 15](#) του σχολικού βιβλίου ο Αριστοτέλης θέτει ερωτήματα γύρω από την έννοια της πολιτείας, της πόλης και του πολίτη.

1.1. Ποιο από αυτά είναι το θεμελιακό ερώτημα μέσα από το οποίο θα οδηγηθούμε στην απάντηση και των επόμενων;

1.2. Βάλτε σε σειρά τους ορισμούς που αναζητά ο Αριστοτέλης και δημιουργήστε στο [bubbl.us/](#) ένα σχήμα που να αποδίδει την αφετηρία και την κατάληξη του συλλογισμού.

1.3. Ανταλλάξτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή Facebook το αρχείο εικόνας με το αποτέλεσμα και συγκρίνετέ το με το αντίστοιχο της 2^{ης} ομάδας.

1.4. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις και τις διορθώσεις που τυχόν έχετε να κάνετε στη δουλειά της 2^{ης} ομάδας και ενημερώστε την με ένα μήνυμα ή μέσω Facebook.

Δραστηριότητα 2η

2.1. Θα εντοπίσετε και θα εξηγήσετε διαφορές ανάμεσα σε Πλάτωνα και Αριστοτέλη, όπως φαίνονται σε συγκεκριμένα σημεία από τα παρακάτω κείμενα.

α) Απόσπασμα από την εισαγωγή στον «Πολιτικό» του Πλάτωνα από τον Ι. Σ. Χριστοδούλου:

«Η πολιτική, επομένως είναι τέχνη: η τέχνη της διακυβέρνησης. Ο αληθινός πολιτικός αντλεί την εγκυρότητα της δράσης του από το προνόμιο που του παρέχει η γνώση της τέχνης του. Ένα προνόμιο που ο Πλάτων δεν το αναγνωρίζει στον καθένα. [...] Το πλήθος λοιπόν αποκλείεται a priori από τη νομή της εξουσίας. Ένας, δύο ή σε κάθε περίπτωση πολύ λίγοι μπορούν να κατακτήσουν τη δύσκολη γνώση της πολιτικής τέχνης. [...] ο πολιτικός μεριμνά για την ευημερία της πόλης και το ευ ζην των πολιτών»

β) [Ενότητα 15](#) του σχολικού βιβλίου.

Βοηθητικά μπορείτε να ανατρέξετε στις [πληροφορίες](#) που θα βρείτε στο Ψηφιακό Βοήθημα του Υπουργείου Παιδείας καθώς και σε όσα λέει ο Αριστοτέλης στην επόμενη ενότητα (16) του σχολικού βιβλίου.

Τη μετάφρασή της μαζί με τα σημεία που λείπουν από το σχολικό απόσπασμα μπορείτε να βρείτε στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#).

4^ο Φύλλο Εργασίας (κοινό)

1^η δραστηριότητα

Σύμφωνα με τα σχόλια του βιβλίου στην ενότητα 15 «...ο Αριστοτέλης στο απόσπασμα αυτό ακολουθεί την αναλυτική μέθοδο, αυτήν δηλαδή που προσπαθεί να βρει τα συστατικά στοιχεία ενός πράγματος με την ελπίδα ότι αν τα διακρίνει καθαρά και τα καταλάβει θα μπορέσει να έχει τον ορισμό του πράγματος που δεν είναι παρά μια σύνθεση εκείνων».

1.1. Αν λοιπόν το πρόβλημα που έπρεπε να εξετάσετε ήταν η ζωή στο σχολείο, πώς θα εφαρμόζατε την αναλυτική μέθοδο, ώστε να γίνουν αντιληπτά τα μέρη που τη συνθέτουν; Με βάση, δηλαδή, τη συλλογιστική του Αριστοτέλη δοκιμάστε να κάνετε κάτι ανάλογο σε ένα μικρό κείμενο (150-200 λέξεις) διερευνώντας το ζήτημα της σχολικής ζωής. Θα μπορούσατε να έχετε υπόψη σας τη σχολική ζωή αντί της πολιτείας (τυραννίας, ολιγαρχίας και δημοκρατίας), το σχολείο αντί της πόλης και τον μαθητή και τον δάσκαλο αντί του πολίτη. Σαν αφετηρία μπορείτε να έχετε το ερώτημα ποια σχολική ζωή θέλουμε.

2^η δραστηριότητα

Θα διαβάσετε το κείμενο του Χομπς (1588-1679, αρχές του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού) που ακολουθεί. Θα συγκρίνετε τις απόψεις του με τις απόψεις του Αριστοτέλη όπως τις είδατε στις ενότητες 12, 15 και 16 του βιβλίου. Θα απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

2.1. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας η βασική διαφορά μεταξύ των δύο φιλοσόφων όσον αφορά την έννοια του πολίτη;

2.2. Ο Αριστοτέλης μιλάει για Πολιτική Κοινωνία και ο Χομπς για Πολιτική Κοινότητα. Ποιο είναι το περιεχόμενο των ορισμών που δίνει ο καθένας;

2.3. Ποια διαφορά εντοπίζετε στη σύλληψη της πολιτικής κοινότητας/κοινωνίας μεταξύ των δύο στοχαστών; Εξηγήστε την με λίγα λόγια.

2.4 Θεωρείτε ότι η σύγχρονη αντίληψη περί πολιτικής είναι πιο κοντά στην αρχαία ελληνική αντίληψη του Αριστοτέλη ή στην παράδοση του Διαφωτισμού; Εξηγήστε τη θέση σας.

Το κείμενο του Τόμας Χόμπς:

«Είναι αλήθεια ότι ορισμένα έμβια πλάσματα, όπως οι μέλισσες και τα μερμήγκια, ζουν σε κοινωνίες. [...] Η συμφωνία μεταξύ αυτών των πλασμάτων είναι φυσική, ενώ μεταξύ των ανθρώπων είναι τεχνητή, εφόσον απαιτεί σύμβαση. Συνεπώς δεν είναι να απορεί κανείς που, εκτός από τη σύμβαση, χρειάζεται και κάτι άλλο για να αποκτήσει η συμφωνία τους διάρκεια και σταθερότητα. Τούτο είναι μια κοινή εξουσία, ικανή να τους εμπνέει δέος και να κατευθύνει τις πράξεις τους προς το κοινό όφελος. [...] όλοι εκχωρούν ολόκληρη τη δύναμη και την ισχύ τους σ' έναν άνθρωπο ή σε μια συνέλευση ατόμων να τους εκπροσωπεί... Μ' άλλα λόγια αναθέτουν σ' ένα άτομο ή σε μια συνέλευση ατόμων να τους εκπροσωπεί, έτσι ώστε ο καθένας να ορίζει και να αναγνωρίζει τον εαυτό του ως αυτεξούσιο εντολοδότη... υποτάσσοντας ο καθένας τη βούλησή του στη βούληση του τελευταίου και την κρίση στην κρίση του. [...] Αφού γίνει αυτό, το πλήθος που ενοποιείται σ' ένα πρόσωπο ονομάζεται Πολιτική κοινότητα και στα λατινικά *civitas*. »